

SMART-TURIZM: RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA SAYYOHLARGA QULAYLIK YARATISH

Rasulova Nazokat Dilshod qizi

Kimyo Xalqaro Universiteti magistranti

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 02.09.2025

Revised: 03.09.2025

Accepted: 04.09.2025

KALIT SO'ZLAR:

Smart-turizm, raqamli texnologiyalar, mobil ilova, sun'iy intellekt, sayyohlar uchun qulaylik, raqamli xizmatlar, O'zbekiston turizmi, interaktiv platformalar.

Ushbu maqolada smart-turizm tushunchasi va uning zamonaviy turizm sohasida tutgan o'rni tahlil etiladi. Xususan, raqamli texnologiyalar yordamida sayyohlarga yaratilayotgan qulayliklar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining turizm infratuzilmasiga ta'siri, shuningdek, O'zbekistonda bu yo'nalishda amalga oshirilayotgan islohotlar ko'rib chiqiladi. Smart-turizm konsepsiyasi orqali sayyohlar uchun onlayn bron qilish, raqamli xaritalar, mobil ilovalar, sun'iy intellekt asosidagi gidlar, to'lov tizimlari, hamda shaxsiylashtirilgan xizmat turlari joriy etilmoqda. Maqolada shuningdek, xalqaro tajribalar asosida smart-turizmni rivojlantirish bo'yicha taklif va tavsiyalar keltirilgan.

So'nggi yillarda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi turizm sohasini ham tubdan o'zgartirib yubordi. Endilikda sayohat qilish, mehmonxona band qilish, marshrut tuzish, mahalliy xizmatlardan foydalanish yoki muzeylar, tarixiy joylar haqida ma'lumot olish uchun shaxsiy tashrif yoki gid xizmatlari shart emas. Bularning o'rnini smart-texnologiyalar egallamoqda. Aynan shu sababli bugungi kunda "smart-turizm" atamasi global turizm sanoatida tobora keng tarqalib, zamonaviy sayyohlar talablariga mos keluvchi xizmatlar tizimini shakllantirmoqda.

Smart-turizm bu – sun'iy intellekt, Internet of Things (IoT), bulutli texnologiyalar, mobil ilovalar va boshqa raqamli vositalar yordamida sayyohlar uchun maksimal qulaylik,

xavfsizlik va individual yondashuvni ta'minlovchi turizm modelidir. Bunday yondashuv orqali sayohatni rejalashtirish, amalga oshirish va baholash jarayonlari ancha tez, sodda va qulay tarzda kechadi. Misol uchun, sayyoh mobil ilova orqali onlayn bron qilish, tarixiy joylar haqida interaktiv ma'lumot olish, GPS asosida yo'l topish, va hatto raqamli gid yordamida ekskursiya qilish imkoniyatiga ega bo'ladi.

O'zbekistonda ham smart-turizm yo'nalishida muhim qadamlar tashlanmoqda. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida turizm infratuzilmasi raqamlashtirilmoqda, mobil ilovalar va elektron xizmatlar joriy etilmoqda. Jumladan, "Uzbekistan.travel", "E-tourism", "MyUzbekistan" kabi platformalar orqali xorijiy va mahalliy sayyohlar kerakli ma'lumotlarga tezkorlik bilan ega bo'lishmoqda. Shuningdek, onlayn to'lov tizimlari, raqamli transport xizmatlari va mehmonxona band qilish xizmatlari tobora kengayib bormoqda.

Shu nuqtai nazardan, smart-turizm faqatgina qulaylik emas, balki iqtisodiy samaradorlik, ekologik barqarorlik va madaniy merosning himoyasini ta'minlaydigan muhim omil sifatida qaralmoqda. Maqolaning davomida smart-turizmning imkoniyatlari, afzalliklari, joriy etilayotgan texnologiyalar va bu yo'nalishda O'zbekiston oldida turgan vazifalar keng yoritiladi.

Raqamli transformatsiya bugungi kunda turizm sohasining deyarli barcha jabhalariga o'z ta'sirini ko'rsatmoqda. Sayyohlik xizmatlarining ko'plab turlari raqamli shaklga o'tayotgani, sayyohlar bilan muloqotning interaktiv va avtomatlashtirilgan usullari kengayayotgani smart-turizm atamasini hayotimizga olib keldi. Smart-turizm deganda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanilgan holda turistik xizmatlarni samarali tashkil qilish, boshqarish va iste'molchilarga yetkazish tizimi tushuniladi. Bu yondashuv orqali sayyohlik tajribasi shaxsiylashtiriladi, xizmatlar sifatli va real vaqtda taqdim etiladi, resurslar esa samaraliroq boshqariladi.

Smart-turizmning asosiy elementi – bu mobil texnologiyalar va internet tarmog'idir. Bugungi kunda ko'pchilik sayyohlar sayohatni rejalashtirish bosqichidan boshlab, turli mobil ilovalar, veb-saytlar, ijtimoiy tarmoqlar orqali kerakli ma'lumotlarni to'playdi, marshrut tuzadi, mehmonxona yoki transport vositalarini bron qiladi, ekskursiyalarni tanlaydi. Misol uchun, TripAdvisor, Booking.com, Google Maps, Airbnb kabi platformalar smart-turizmning asosiy vositalaridandir. Ularda foydalanuvchi tajribasi asosida shaxsiylashtirilgan tavsiyalar, reytinglar va foydali maslahatlar beriladi.

Bundan tashqari, turizmga sun'iy intellekt texnologiyalari keng joriy etilmoqda. Chatbotlar orqali turli so'rovlar va savollarga avtomatik javoblar beriladi, sun'iy intellekt

yordamida sayyohga individual takliflar shakllantiriladi. Masalan, foydalanuvchining oldingi qidiruvlari asosida unga qiziqarli bo'lishi mumkin bo'lgan joylar, restoranlar, tadbirlar taklif qilinadi. Bunday yondashuv sayyohlik tajribasini sezilarli darajada yaxshilaydi va turizm kompaniyalari uchun ham samaradorlikni oshiradi.

Smart-turizmning yana bir muhim jihati bu — IoT (Internet of Things), ya'ni narsalar interneti texnologiyalaridir. Bu texnologiya orqali turizm obyektlari o'zaro bog'langan tizimga aylanadi. Misol uchun, mehmonxona xonalaridagi raqamli qulf, haroratni masofadan boshqarish, aqlli yoritish, avtomatik registratsiya tizimlari sayyohlarning qulayligi uchun xizmat qiladi. Aeroportlarda esa yuzni aniqlovchi tizimlar, avtomatlashtirilgan pasport nazorati, bagajni kuzatish texnologiyalari joriy etilgan.

Smart-turizm konsepsiyasining yana bir yo'nalishi bu — AR (Augmented Reality) va VR (Virtual Reality) texnologiyalaridir. Bu vositalar yordamida sayyoh sayohatni boshlamasdan turib ham virtual ekskursiyalar orqali joy bilan tanishishi, muzey eksponatlarini 3D formatda ko'rishi, tarixiy obidalarining qanday ko'rinishda bo'lganini kuzatishi mumkin. Ayniqsa, ta'limiy turizmga bu texnologiyalar katta o'rin tutmoqda. Yurtimizda bu borada ayrim muzeylar va tarixiy joylar uchun AR ilovalar joriy etilmoqda.

O'zbekistonda ham smart-turizm konsepsiyasini joriy etish bo'yicha salmoqli ishlar amalga oshirilmoqda. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasida raqamli xizmatlar, jumladan, turizmga raqamli infratuzilmani rivojlantirish alohida ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan. Bugungi kunda "Uzbekistan.travel" portali orqali sayyohlar mamlakat bo'ylab marshrutlar, diqqatga sazovor joylar, mehmonxonalar, restoranlar va tadbirlar haqida batafsil ma'lumot olishlari mumkin. "MyUzbekistan" mobil ilovasi orqali esa foydalanuvchilar to'g'ridan-to'g'ri xizmatlar buyurtma qilish, to'lovlarni amalga oshirish, QR-kodli gid xizmatlaridan foydalanish imkoniyatiga ega. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasining Davlat geokadastr qo'mitasi tomonidan ishlab chiqilgan "Sayohat xaritasi" ilovasi sayyohlar uchun qulay navigatsiya va interaktiv xaritalar xizmatini taklif etadi. Unda tarixiy yodgorliklar, madaniyat ob'ektlari, dam olish maskanlari joylashuvi aniq belgilanib, ularning har biri haqida qisqacha ma'lumot keltirilgan. Bunday raqamli xizmatlar ayniqsa mustaqil sayohat qiluvchi turistlar uchun juda muhim.

O'zbekistonda smart-turizmni rivojlantirish uchun turizm sohasi bilan bog'liq barcha tarmoqlarda raqamlashtirish, IT infratuzilmasini yaxshilash, mobil internet tezligini oshirish, xizmat ko'rsatish madaniyatini zamonaviylashtirish lozim. Shu bilan birga, xorijiy tillarda xizmat ko'rsatuvchi gid ilovalari, onlayn tarjimonlar, sun'iy intellektga asoslangan maslahat tizimlarini keng joriy etish kerak bo'ladi. Shuningdek, sayyohlar xavfsizligini

ta'minlovchi texnologiyalar ham smart-turizmning ajralmas qismidir. Masalan, favqulodda holatlar haqida ogohlantiruvchi mobil xabarlar, GPS asosida joylashuv monitoringi, favqulodda yordam xizmatlariga tezkor murojaat tizimlari zamonaviy sayyohlik tajribasining ajralmas qismiga aylanmoqda.

Smart-turizm atrof-muhitni muhofaza qilish, barqaror turizmni rivojlantirish uchun ham katta imkoniyatlar yaratadi. Masalan, raqamli chiptalar orqali qog'oz isrofini kamaytirish, aqlli transport tizimlari orqali yoqilg'i sarfini optimallashtirish, onlayn xizmatlar orqali resurslarni tejash barqaror rivojlanishga xizmat qiladi.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, smart-turizmni muvaffaqiyatli rivojlantirish uchun davlat siyosati, xususiy sektor va IT sohasidagi mutaxassislar o'rtasidagi yaqin hamkorlik muhim. Koreya Respublikasi, Singapur, Estoniya kabi davlatlar smart-turizm sohasida ilg'or tajriba to'plagan bo'lib, ularning yondashuvlari O'zbekiston uchun ham foydali bo'lishi mumkin.

Smart-turizm bu — nafaqat texnologik yangilik, balki butun turizm sohasini tubdan o'zgartiruvchi, samaradorlikni oshiruvchi, mijozga yo'naltirilgan yondashuvni ta'minlovchi konsepsiyadir. O'zbekistonda ushbu yo'nalishda boshlangan islohotlar davomiy bo'lishi, texnologiyalar joriy etilishi esa mamlakatning turizm salohiyatini yangi bosqichga olib chiqadi.

Smart-turizm — bu zamonaviy turizm sohasining eng dolzarb va istiqbolli yo'nalishlaridan biri bo'lib, u raqamli texnologiyalar yordamida sayyohlar uchun maksimal darajada qulaylik yaratishni maqsad qiladi. Bu model nafaqat sayyohlik xizmatlarini avtomatlashtirish va optimallashtirishga xizmat qiladi, balki sayohat tajribasini shaxsiylashtirish, xavfsizlikni ta'minlash, vaqt va mablag'ni tejash kabi ko'plab afzalliklarni beradi.

O'zbekistonda smart-turizmning rivojlanishi raqamli infratuzilmaning mustahkamlanishi, mobil ilovalar, onlayn xizmatlar, sun'iy intellekt asosidagi platformalarning ko'payishi orqali izchil davom etmoqda. Bu jarayonda davlat siyosati, xususiy sektor va texnologik yechimlarni taklif qiluvchi kompaniyalar o'rtasidagi hamkorlik muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, xorijiy tajribalarni o'rganish, mahalliy sharoitlarga moslashtirish, malakali IT-mutaxassislar tayyorlash va xizmat ko'rsatish sifati ustida ishlash smart-turizmni muvaffaqiyatli rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kelgusida O'zbekistonda smart-turizm imkoniyatlarini kengaytirish orqali mamlakatning xalqaro turizm bozoridagi raqobatbardoshligini oshirish, sayyohlar oqimini ko'paytirish va milliy iqtisodiyotga ijobiy ta'sir ko'rsatish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi. 2020 yil.
2. Uzbekistan.travel – O‘zbekiston Respublikasi Turizm qo‘mitasining rasmiy portali.
3. UNWTO. Smart Tourism for Sustainable Development. United Nations World Tourism Organization, 2022.
4. MyUzbekistan mobil ilovasi (2023).
5. Kim, S., & Lee, H. (2021). “Smart tourism technologies in travel planning: The role of recommendation systems.” *Journal of Travel Research*.
6. Google Travel Trends Report, 2023.
7. Park, E., & Gretzel, U. (2020). “Smart tourism cities: A new perspective for sustainable urban tourism.” *Sustainability Journal*.
8. Tourism Review, (2022). “The role of AI and IoT in developing smart tourism infrastructure.”
9. Davlat geokadastr qo‘mitasining “Sayohat xaritasi” loyihasi, 2024.
10. Booking.com, TripAdvisor, Airbnb – Global digital tourism platforms.